

ACCENT ADVISEURS

CULTUURHISTORISCHE VERKENNING

LOCATIE ZANDOERLESEWEG 33 GEMEENTE VELDHOVEN

Opdrachtgever

Naam : Accent adviseurs
 Contactpersoon : Frank van der Putten
 Adres : Luchthavenweg 13E
 PC + plaats : 5657 EA EINDHOVEN
 Tel. : 06-10208774
 Mail : frankvanderputten@accentadviseurs.nl

Gemeente/bevoegd gezag

Naam : Gemeente Veldhoven
 Contactpersoon : drs. M. Yucsan
 Adres : Postbus 10.101
 PC + plaats : 5500 GA Veldhoven
 Telefoon : 040-2584398

Uitvoerend bureau

Naam : Cuijpers Advies/ Projectbureau Ruimtelijke Ontwikkeling b.v.
 Auteur : ir. J.J. Cuijpers
 Adres : Gouverneur Hultmanstraat 2
 PC + plaats : 5224 CJ 's-Hertogenbosch
 Tel. : 06 - 5146 1115
 Mail : info@posd.eu
 Website : www.posd.eu
 Projectnummer : 12104

Samenvatting

In dit rapport is de geschiedenis van de totstandkoming van het voormalige graansilogebruik aan de Zandoerleseweg in de gemeente Veldhoven, alsmede die van het complex waar dit gebouw deel van uitmaakt, uiteen gezet. Verder is de waardering van het geïnventariseerde gebouw en het complex waar het deel van uitmaakt opgenomen en is het perspectief van de geconstateerde waarden weergegeven, waarbij het bestaande schetsontwerp als uitgangspunt is genomen. Door de nieuwe functie en de daarbij behorende vormgeving, is het behoud van het gebouw verzekerd en blijft de karakteristiek herkenbaar.

Versietabel

versie	datum	Inhoud	status	validatie
1-1	04 08 2014	conceptrapport	concept	JC
1-2	06 08 2014	Enkele tekstuele aanpassingen	concept	JC
2-1	25 08 2014	Enkele aanpassingen	rapport	JC
3-1	27 10 2014	Opmerkingen prov. d.d. 03 10 2014 verwerkt	rapport	JC
3-2	28 10 2014	2 tekstuele aanpassingen	rapport	JC
4-1	17 06 2015	Hoofdstuk 4 aangepast aan nieuw ontwerp	definitief	JC

ACCENT ADVISEURS**CULTUURHISTORISCHE VERKENNING****LOCATIE ZANDOERLESEWEG 33 GEMEENTE VELDHOVEN****INHOUD**

1.	INLEIDING	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Methode van onderzoek	3
1.3	Leeswijzer	4
2.	AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE RELICTEN	5
2.1	Ondergrond	5
2.2	Geschiedenis van de locatie	5
2.3	Het silo-gebouw	8
2.4	Ruimtelijke beleving	10
3.	WAARDERING	11
3.1	Methodiek	11
3.2	Waardering	11
3.3	Overzicht waardering	14
4.	PERSPECTIEF	15
4.1	Behoud gewenst	15
4.2	Schetsontwerp	15
4.3	Cultuurhistorische aspecten	17
4.4	Bestemmingsplan	18
	BIJLAGE 1: GERAADPLEEGDE BRONNEN	18

ACCENT ADVISEURS CULTUURHISTORISCHE VERKENNING

LOCATIE ZANDOERLESEWEG 33 GEMEENTE VELDHOVEN

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Namens de eigenaar is door Accent Adviseurs is aan Cuijpers Advies opdracht verstrekt voor het opstellen van een cultuurhistorische rapportage met betrekking tot de graansilo op de locatie Zandoerleseweg 33 in de gemeente Veldhoven. Dat project omvat het realiseren van een drietal wooneenheden binnen een voormalig silogebouw. De ruimtelijke planvorming is gaande en Accent adviseurs is nu bezig met de voorbereiding van de benodigde bestemmingsplanherziening. In het kader van die voorbereiding heeft de provincie Noord-Brabant het volgende medegedeeld:

"Er dient een deskundig rapport overlegd te worden waarin de cultuurhistorische waarden van de silo en de bedrijfsruimten/laagbouw op het perceel nader worden toegelicht/beschreven. In deze rapportage dient ook nadrukkelijk aandacht te worden besteed aan de gevolgen voor de cultuurhistorische waarden van de silo bij de nieuwe functie. Zo dient nader onderbouwd te worden dat de balkons en de materiaalkeuze geen afbreuk doen aan de cultuurhistorische waarden, maar juist zorgen voor een behoud en herstel van deze waarden."

Een cultuurhistorisch onderzoek als dit moet een inventarisatie, waardering en perspectiefbeschrijving inhouden van de eventueel geconstateerde cultuurhistorische waarden.

1.2 Methode van onderzoek

Het onderzoek en advies zijn geheel overeenkomstig de desbetreffende richtlijnen van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed¹ en de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek² opgesteld door een ter zake kundig persoon, te weten ir. J.J. Cuijpers, stedenbouwkundige en erfgoeddeskundige. In genoemde richtlijnen is aangegeven dat het onderzoek een inventarisatie, een waardering en een beschrijving van het perspectief moet omvatten.

De navolgende werkzaamheden zijn verricht om vorm te geven aan het onderzoek:

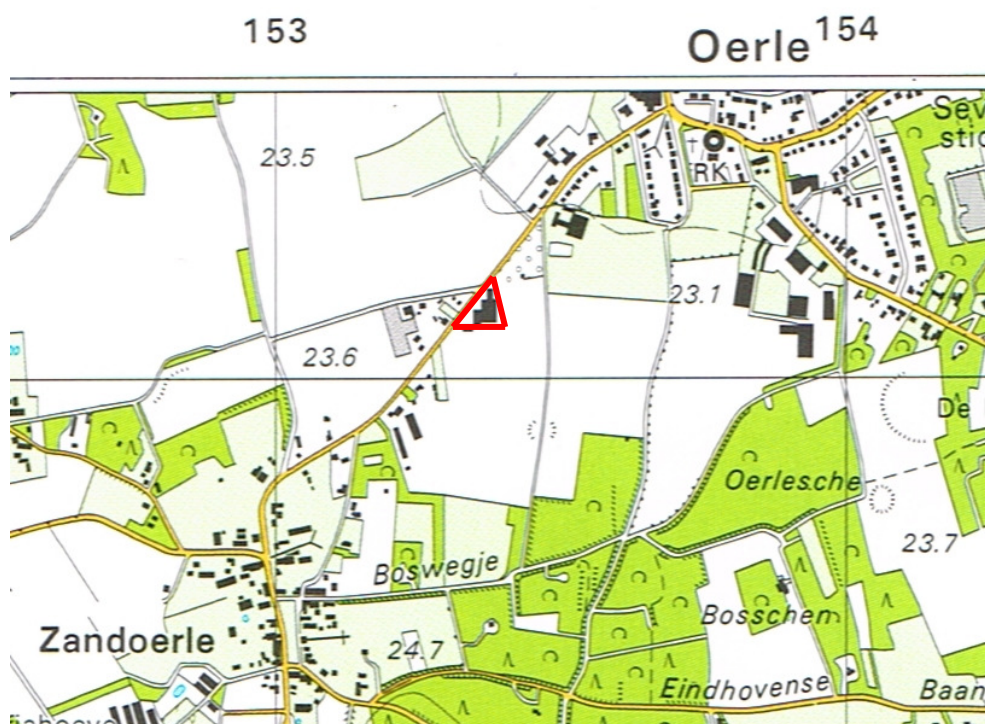
1. Analyse historische kaarten, met name de Topografische manuscriptkaart 1836-42 en de TMK 1850;
2. Onderzoek streekarchief - digitaal toegankelijke inventarissen; vooralsnog zijn alleen digitaal toegankelijke inventarissen van het streekarchief en het rijksarchief (BHIC) onderzocht. Er is geen onderzoek in het streekarchief verricht. Wel is het BHIC bezocht en zijn relevante archiefstukken uit het BHIC onderzocht.

¹ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening, versie 6 zoals verzonden aan de Tweede Kamer, februari 2013.

² RCE e.a., 2009.

3. Literatuuronderzoek in het algemeen.
4. Onderzoek ter plaatse.

De locatie is gelegen aan de Zandoerleseweg, de verbindingsweg tussen Oerle en Zandoerle, ongeveer halverwege beide kernen.

Afbeelding 01 - Situatie; de locatie is omgeven door een rode lijn.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de totstandkoming van de huidige ruimtelijke structuur uiteengezet en is het silogebouw nader beschreven. In hoofdstuk 3 is de waardering van het silogebouw en het complex waar het deel van uitmaakt opgenomen. In hoofdstuk 4 is het perspectief van de geconstateerde waarden weergegeven, waarbij het bestaande schetsontwerp als uitgangspunt is genomen.

2. AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE RELICTEN

2.1 Ondergrond

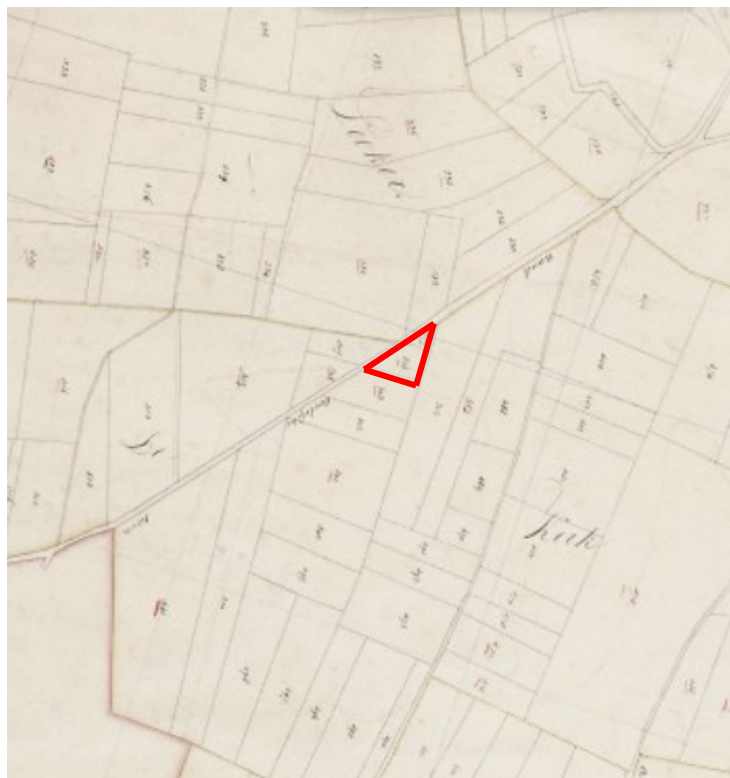
De locatie is gelegen op een brede dekzandrug³, die zich ten westen van Veldhoven in een wijde boog uitspreidt. De locatie ligt ongeveer op het hoogste punt van deze dekzandrug, hetgeen te maken heeft met de voorgeschiedenis van de locatie.

Op de dekzandrug is een relatief dik pakket donkere humeuze grond aanwezig, een zogenaamd esdek (bodemtype: enkeerdgronden)⁴. Dergelijke gronden ontstonden door eeuwenlange bemesting met potstalmest. Daarbij werd de mest van schapen en ander vee in een potstal opgevangen en gemengd met stro en heideplaggen. Het mengsel werd op de akkers gebracht om de grond vruchtbaar te houden. Op den duur ontstond een donkere bovenlaag die wel 60 tot 100 cm dik kon worden.

Het aanwezige bodemtype wijst op een eeuwenlang gebruik van de omgeving (en de locatie zelf) voor de akkerbouw.

2.2 Geschiedenis van de locatie

Op de oudste topografische kaart van dit gebied, en op de oudste kadastrale kaart, is de locatie als onbebouwd aangegeven (zie afbeelding 2).

Afbeelding 02 - Kadastraal Minuutplan gemeente Oerle, Sectie B, blad 2, 1811-1832; de locatie is met een rode lijn aangegeven.

³ Geomorfologische kaart van Nederland, blad 51, 1977.

⁴ Bodemkaart van Nederland, blad 51 West, 1985.

Typisch is het feit, dat de Zandoerleseweg ter plaatse de verkaveling doorsnijdt. Dat wil zeggen dat de perceelsgrenzen aan weerszijden van de weg doorlopen. Gewoonlijk wijst dit op het feit dat de verkaveling ouder is dan de weg. Historisch-geografisch is dit een bijzonder verschijnsel, omdat het een relatieve datering van weg en verkaveling weergeeft. Nader onderzoek van deze situatie is gewenst.

Afbeelding 03 - De windmolen op de locatie in 1932 (één jaar voor de afbraak), foto: molendatabase, collectie Jacq. Bijnen, SHEV.

De locatie was tot in het begin van de twintigste eeuw in gebruik als akkerland. In de zomer van 1914 werd de oude windmolen van Oerle naar deze locatie verplaatst. Tevoren had de molen al op twee andere plaatsen gestaan. De locatie tussen Oerle en Zandoerle, op het hoogste punt van de omgeving, midden op de akkers, was gunstig voor de bouw van de windmolen. Het betrof een standerdmolen die geheel uiteen genomen kon worden en

op de bestemde plaats weer opgebouwd. De molen had een stenen onderbouw, de kast was grijs geverfd met een witte omranding. Ook de windluikjes waren wit⁵.

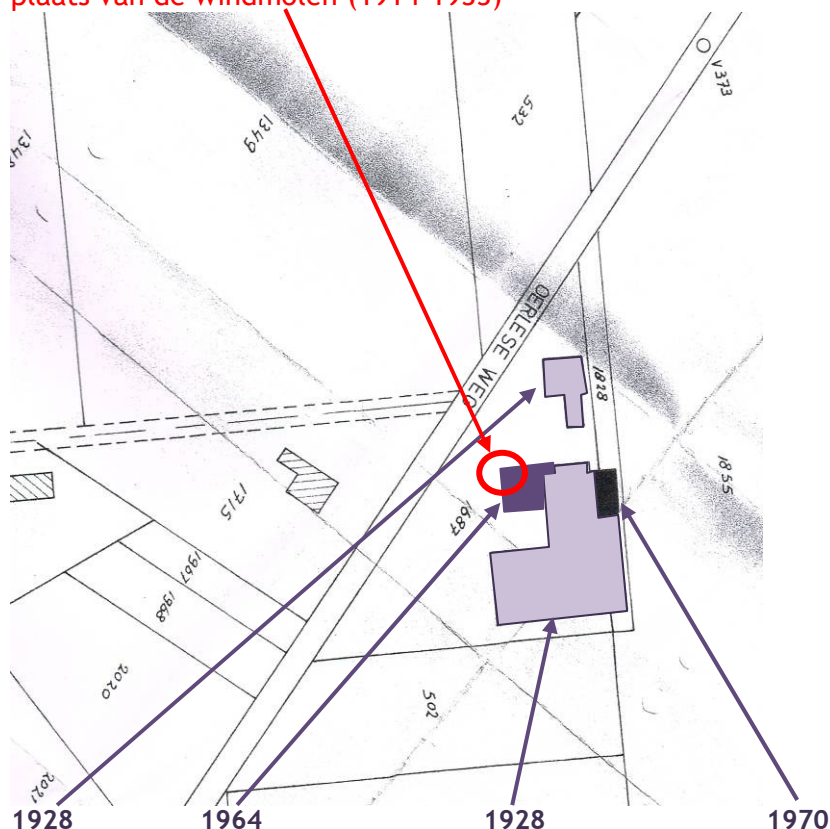
Afbeelding 04 - Overzicht van de huidige situatie - juli 2014.

⁵ www.molendatabase.org; nr. 1565.

In 1928 werd de thans nog bestaande molenaarswoning (de huidige bedrijfswoning) gebouwd, evenals de bijbehorende bedrijfsruimte⁶. In 1932/1933 liet de toenmalige eigenaar de molen afbreken⁷. Hij zette zijn molenbedrijf voort met een motormaalderij.

In 1964 werd het thans nog bestaande hoge silogebouw opgericht⁸. In 1970 de thans nog bestaande lagere silo⁹. In 1988 werd het complex verkocht aan de huidige eigenaar die begin jaren 90 stopte met de maalderij.

plaats van de windmolen (1914-1933)

Afbeelding 05 - Bouwjaar van de belangrijkste gebouwen en gebouwonderdelen op de locatie.

De geschetste ontwikkeling is illustratief voor de ontwikkeling van een agrarisch gelieerd bedrijf als een maalderij gedurende de twintigste eeuw. In het begin van die eeuw werd de agrarische productie van tarwe, rogge en dergelijke nog veelal lokaal gebruikt. Het malen gebeurde nog overwegend door windmolens. Vandaar dat het lonend was een oude windmolen op een andere plek op te bouwen. Al snel kwamen er maalmachines die efficiënter waren dan windmolens en minder beheer en onderhoud vergden. In de jaren vóór de tweede wereldoorlog verdwenen de windkorenmolens dan ook in rap tempo. Bovendien werd er niet alleen meer gemalen voor eigen gebruik, maar ook voor veevoer. Langzamerhand werd niet langer het malen, maar het samenstellen van veevoer

⁶ mondelinge mededeling huidige eigenaar

⁷ www.molendatabase.nl

⁸ Architect J.C. Backx: ontwerp uitbreiding veevoederfabriek te Oerle, april 1964, bouwvergunning 22 september 1964.

⁹ Machinefabriek Van Aarsen Panheel: tekening voor bouwvergunning De Kort, Oerle, bouwvergunning 18 06 1970.

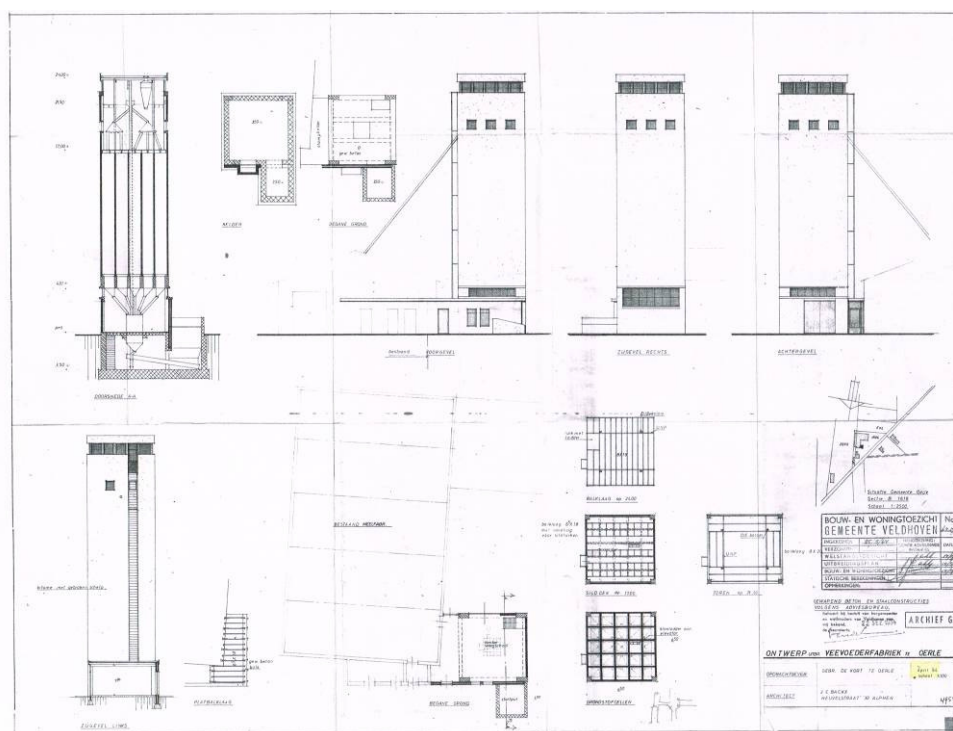
de belangrijkste bezigheid. Vandaar dat in 1964 een silogebouw werd opgericht, waarin ruime voorraden graan konden worden opgeslagen om veevoer van diverse samenstellingen te maken. Al snel werd er een tweede silo gebouwd. Rond die tijd werd het maken van veevoer steeds meer een groot-industriële bezigheid, waartegen de plaatselijke bedrijfjes steeds moeilijker konden concurreren. Begin jaren 90 moesten de veevoer-activiteiten worden gestaakt. Tegenwoordig is er in de voormalige bedrijfsgebouwen een kleinschalige handel in diervoeding gevestigd.

Een dergelijke ontwikkeling zien we op veel plaatsen in Brabant en de onderhavige locatie is dan ook illustratief voor deze ontwikkeling.

2.3 Het silo-gebouw

beschrijving

Het silo-gebouw is in 1964 gebouwd als onderdeel van de maalderij/veevoederfabriek. Het gebouw diende om granen en dergelijke op te slaan en in verschillende samenstellingen samen te voegen.

Afbeelding 06 - Bouwtekening silogebouw, gedateerd april '64 - architect: J.C. Backx, Alphen, behoort bij bouwvergunning d.d. 12 september 1964.

Het gebouw is vervaardigd van een gewapend betonnen skelet en bekleed met een schil van keramische elementen met pleisterwerk en een zwarte afwerking.

Het gebouw is een goed voorbeeld van een industrieel gebouw uit het laatste deel van de Wederopbouwperiode. Het is illustratief voor de industrialisatie van het platteland in die periode: het gebruik van modernistische vormen en niet-traditionele materialen.

geen luchtwachtpost

De bovenzijde van het gebouw is voorzien van een verdieping met ramen rondom. Vanuit deze hoge post had men een goed uitzicht op de omgeving. In de jaren 50, tijdens de Koude Oorlog, werden op dergelijke hoge gebouwen vaak

luchtwachtposten opgericht. Deze posten konden worden bemand om bij vijandelijke dreiging vliegtuigen te kunnen waarnemen en de positie ervan te bepalen. Er werden veel aparte torens gebouwd (zoals bij Bladel)¹⁰, maar vaak maakte men ook gebruik van hoge industriële gebouwen, zoals bij de Suikerunie in Dinteloord, de CHV in Veghel, De Gruyter in 's-Hertogenbosch en nog meer dan 100 andere gebouwen in Nederland. In de loop van de jaren 60 verschenen er straaljagers, die visuele en akoestische detectie veel moeilijker maakten en werd de radar verbeterd, zodat ook laag vliegende objecten konden worden opgespoord. In de jaren 64-68 werden alle luchtwachtposten verlaten¹¹.

De bovenste verdieping van het gebouw lijkt op een luchtwachtpost (met de vensters rondom en een aparte toegangstrap), maar is er, gezien het bouwjaar, hoogstwaarschijnlijk geen¹².

Wel is de vormgeving van de bovenzijde van het gebouw aan te merken als typerend, omdat er sprake is van een bijzondere vormgeving die mogelijk geïnspireerd is door de luchtwachtposten die voorheen her en der werden opgericht.

huidig gebruik

Het silogebouw is nu in gebruik als opstelplaats voor GSM-antennes. De begane grond wordt wel eens gebruikt voor ontvangsten. Voor het overige wordt het gebouw niet meer gebruikt.

monumenten en karakteristieke gebouwen

Er zijn in het plangebied geen beschermde monumenten aanwezig. Het silogebouw is geen rijks- of gemeentelijk monument en is ook niet gekwalificeerd als karakteristiek of anderszins waardevol op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Brabant.

Afbeelding 07- Het silo-gebouw in zijn huidige toestand, juli 2014.

¹⁰ Lochem-van der Wel, S. en Lochem van, H.: Luchtwachtstorens, militair erfgoed uit de Koude Oorlog, Historisch geografisch tijdschrift, vol. 18 (2000), afl. 3, pag. 73-86

¹¹ www.wikipedia.nl - luchtwachtposten

¹² In het BHIC is het archief van het Eerstaanwezendschap Bergen op Zoom aanwezig, waarin archiefstukken over luchtwachtposten en -torens in het westelijk deel van Noord-Brabant; die van het oostelijk deel zijn niet aanwezig en konden gedurende dit onderzoek niet worden opgespoord.

2.4 Ruimtelijke beleving

Een belangrijk aspect van de kwaliteit van de voormalige graansilo is de ruimtelijke beleving vanuit de omgeving. De omgeving wordt gevormd door een landschap dat deels bestaat uit akkerlanden en afgewisseld wordt met beplantingsstructuren. Daardoor blijft de begane grondlaag van de meeste bebouwing in de omgeving buiten het zicht.

Afbeelding 08 - foto vanaf noordwestzijde: zelfs van een grote afstand is duidelijk te zien dat de voormalige graansilo als een sterk vertikaal element een markant landmark in het open landschap vormt.

Juist het feit dat de voormalige graansilo ruimschoots boven de beplanting in de omgeving uit torent, maakt van het gebouw een markant, in de ruime omgeving opvallend, landmark. Het is onmogelijk om over de nabijgelegen doorgaande weg te rijden en niet getroffen te worden door de sterke verticaliteit van het gebouw.

3. WAARDERING

3.1 Methodiek

Bij de waardestelling van het silogebouw is aangesloten op de benadering die de RCE in de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek¹³ en andere publicaties heeft gekozen.

3.2 Waardering

In het navolgende worden de afzonderlijke criteria die in de waardering aan de orde dienen te komen voor de silotoren, afzonderlijk besproken. In de volgende paragraaf wordt een samenvatting/overzicht van de waardering weergegeven. Met "het object" wordt in het navolgende de silotoren zelf bedoeld, met "het complex" wordt de gehele voormalige maalderij met alle daartoe behorende gebouwen bedoeld.

Algemene historische waarden (gerelateerd aan maatschappelijke ontwikkelingen)

- Belang van het object/complex als uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of geestelijke ontwikkeling(en);

Het complex is een goed voorbeeld van de maatschappelijke ontwikkelingen gedurende de wederopbouwperiode, waarbij de industrialisatie van het Brabantse platteland plaatsvond.

- Belang van het object/complex als uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkeling(en);

Het complex is een goed voorbeeld van de ontwikkeling van een relatief kleinschalige ambachtelijke plaatselijke graanmolen naar een relatief grootschalig regiogericht veevoederbedrijf, waarbij ambachtelijke methoden relatief snel plaats maakten voor industriële productiemethoden.

- Belang van het object/complex als uitdrukking van (een) technische en/of typologische ontwikkeling(en);

Het object is een voorbeeld van een vroege, nog relatief kleinschalige, silovorm; in de decennia na de totstandkoming ervan werden de silo's al snel nog een maatje groter (bijvoorbeeld De Heus in Ravenstein en 's-Hertogenbosch).

- Belang van het object/complex wegens innovatieve waarde of pionierskarakter.

Dit aspect is niet nader onderzocht, maar lijkt op het eerste gezicht niet aan de orde.

¹³ RCE e.a., 2009.

Ensemblewaarden (samenhang) en stedenbouwkundige waarden

- Belang van het object/complex als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van (inter)nationale betekenis is;

Het complex is de kern van een kleinschalig buurtje aan de Zandoerleseweg. De grondslag daarvan werd in 1914 gevormd door de bouw van de windmolen en de daarbij behorende molenaarswoning en bedrijfsgebouwen daarna. In de jaren daarna werden in de buurt enkele woningen opgericht. Deze vormen thans een stedenbouwkundig ensemble. De cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarde daarvan is beperkt.

- Belang van het object/complex wegens de situering, verbonden met de ontwikkeling/uitbreiding van een streek, stad of wijk;

Het complex vormt de kern van het plaatselijke buurtje.

- Belang van het object/complex wegens de wijze van verkaveling/inrichting/voorzieningen;

De verkaveling van de omgeving weerspiegelt nog steeds de prestedelijke situatie. Er lijken enige historisch-geografische waarden in de relatie van de verkaveling met de Zandoerleseweg aanwezig te zijn, maar dit kon in het kader van dit onderzoek niet nader onderzocht worden.

- Belang van het object/complex voor het aanzien van een streek, stad, dorp of wijk;

Door de markante hoogte van het object in het omliggende open landschap, is er sprake van een karakteristieke situatie. De sterke verticaliteit in het open landschap in de omgeving is bepaald markant en waardevol te noemen.

- Belang van het object/complex wegens de hoge kwaliteit van de bebouwing en de historisch-ruimtelijke relatie met groenvoorzieningen, wegen, wateren en/of de bodemgesteldheid.

Van een historisch-ruimtelijke relatie met groenvoorzieningen, wegen, wateren en/of de bodemgesteldheid is nauwelijks sprake; dit aspect is hier niet in noemenswaardige mate aan de orde.

Architectuurhistorische waarden

- Belang van het object/complex voor de geschiedenis van de architectuur;

Het object is een zuiver voorbeeld van modernistische wederopbouwarchitectuur in samenhang met de industrialisatie van het platteland van Noord-Brabant.

- Belang van het object/complex voor het oeuvre van een bouwmeester of architect;

De architect (J.C. Backx uit Alphen) is een regionaal werkzame architect.

- Belang van het object/complex wegens de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp;

Het object bestaat uit een vierkante vertikaal geplaatste gesloten donkere kolom, aan de bovenzijde afgetopt met een glazen uitkijk - qua vormgeving lijkend op een luchtwachtpost zoals die toentertijd veel gebouwd zijn. In de geleding van het object, het strenge, gesloten karakter van de hoofdbouw en de wijze waarop de donkere bouw zich aftekent tegen de lucht in het overigens vrij open landschap, zijn duidelijk esthetische kwaliteiten te herkennen.

- Belang van het object/complex wegens de ornamentiek;

Het ontbreken van ornamentiek (niet alleen samenhangend met de uitgangspunten van modernistische architectuur, maar ook met het industriële karakter van het gebouw), is juist een van de kenmerken van het object.

- Belang van het object/complex wegens de interieurafwerking (in samenhang met het exterieur).

Niet van toepassing.

Bouwhistorische waarden

- Belang van het object/complex voor de geschiedenis van de bouwtechniek;

Het object bestaat uit een gewapend betonnen skelet, aan de buitenzijde afgedekt met een wand bestaande uit keramische elementen en pleisterwerk. Deze techniek is typerend voor het moderne materiaalgebruik in deze fase van de wederopbouwperiode en zeker vernieuwend in relatie tot de niet-traditionele ontwikkelingen op het platteland.

- Belang van het object/complex vanwege de afleesbaarheid van de bouwgeschiedenis (historische gelaagdheid);

Er is in het object geen sprake van historische gelaagdheid. In het complex zijn de bouwperioden van de afzonderlijke objecten goed afleesbaar.

- Belang van het object/complex wegens het materiaalgebruik.

Zie hiervoor.

Waarden vanuit de gebruikshistorie (gerelateerd aan het object van onderzoek)

- Belang vanwege de ordening, samenhang of inrichting van gebouwen of ruimten, passend bij een (historische) functie, gebruik of productie in het object/complex;

Het object is een typisch industrieel functioneel gebouw; de ordening van de afzonderlijke onderdelen is louter functioneel; alleen de bovenste verdieping met uitzichtplatform is niet strikt functioneel, omdat dit nooit gediend heeft als bijvoorbeeld luchtwachtpost.

- Belang vanwege een (historische) functie, gebruik of productie in het object/complex;

Het object is een typisch voorbeeld van een gebouw uit de wederopbouwperiode toen de plattelandseconomie zich ontwikkelde van kleinschalige op lokaal gebruik georiënteerde agrarische bedrijvigheid naar grootschalige op de wereldmarkt gerichte productie. Maalderijen werden diervoederbedrijven. Zo ook hier.

- Belang van het object/complex als herinnering aan een historische gebeurtenis of prominente bewoner/gebruiker/opdrachtgever.

Niet van toepassing.

3.3 Overzicht waardering

In de vorige paragraaf is per onderdeel aangegeven welke kenmerken en waarden in het gebouw en het complex waar het deel van uitmaakt, aanwezig zijn. Let wel: het gaat hier uitsluitend om de cultuurhistorische waardering, niet om schoonheid, landschappelijke waarde of ecologische betekenis.

Samenvattend kan gesteld worden dat we hier te maken hebben met een complex dat een typisch voorbeeld is van een industrieel complex op het platteland uit de periode dat de plattelandseconomie zich ontwikkelde van kleinschalige op lokaal gebruik georiënteerde agrarische bedrijvigheid naar grootschalige op de wereldmarkt gerichte productie.

Het silogebouw is een markant onderdeel van het complex, een typerend voorbeeld van een industrieel gebouw uit de wederopbouwperiode: functioneel, modernistisch vormgegeven, modern materiaalgebruik. De donkere, rechte kolom wordt aan de bovenzijde afgetopt met een transparant uitzichtplatform, het enige niet strikt functionele onderdeel van het gebouw, dat qua vormgeving sterk doet denken aan een luchtwachtpost.

Het silogebouw is daarnaast een markant gebouw dat een sterk verticaal element in het landschap vormt en daardoor markerend voor de gehele omgeving.

4. PERSPECTIEF

4.1 Behoud gewenst

In het vorige hoofdstuk is aangegeven dat het gebouw een zekere cultuurhistorische waarde heeft als voorbeeld van een industrieel gebouw uit de wederopbouwperiode op het platteland en als onderdeel van een agrarisch-industrieel complex.

Het behoud van dit gebouw wordt gewenst geacht, niet alleen door de eigenaar, maar ook door de gemeente en door betrokken omwonenden. Duidelijk is, dat behoud op lange termijn alleen mogelijk is, als het gebouw een adequate functie krijgt.

Hier is het concept "behoud door ontwikkeling", dat de rijksoverheid sinds een 15 tal jaren propageert (Nota Belvedere, 1999) bij uitstek van toepassing. Uitgangspunt van dit concept is, dat cultuurhistorische waarden alleen behouden kunnen worden als het betreffende gebouw (gebied) een zinvolle bestemming krijgt. Door de voormalige graansilo verder te ontwikkelen als woongebouw, wordt het behoud verzekerd en worden de achterliggende waarden (zoals het feit dat het hier een markant object in het landschap betreft en de interessante geschiedenis van het gebouw en zijn onderdelen) voor de toekomst behouden. Door de ontwikkeling als woongebouw wordt er een nieuwe, interessante "historische laag" toegevoegd aan de geschiedenis van het gebouw, zonder dat de bijzondere historische waarden van de andere historische lagen, in overwegende mate verloren gaan.

4.2 Schetsontwerp

De eigenaar heeft door het ter zake kundig architectenbureau Buro ir. Herman Sengers een plan laten opstellen om in het silogebouw drie appartementen te maken.

Afbeelding 09 - Ontwerp voor de voormalige graansilo (bron: buro ir. Herman Sengers, Bergeijk)

De website van het betreffende architectenbureau¹⁴ bevat de volgende beschrijving:

"Het gaat hier om een oude graansilo die door de modernisering zijn functie verloren heeft. De silo valt op in zijn omgeving waar hij hoog boven de uitgestrekte weilanden uitsteekt. Door zijn historie en karakteristiek uiterlijk is het zinvol om deze silo een nieuwe functie te geven waardoor het weer in gebruik genomen kan worden. Door zijn relatief kleine grondvlak (6,5 x 6,5 m) is een functionele inpassing niet eenvoudig.

Om er appartementen in te maken is dan ook geen voor de hand liggende oplossing. Maar juist door de locatie en hoogte kijk je prachtig uit op de groene omgeving. Door de graansilo uit te breiden creëer je wel functionele vierkante meters waardoor appartementenhuysvesting wel mogelijk wordt. Het idee om blokken op een speelse manier aan de graansilo te hangen geeft de silo een geheel nieuw karakter maar met behoud van zijn authentieke vorm en waarde.

Aan de achterzijde van de silo kan de verticale verkeerscirculatie aangebracht worden zodat het complex straks van alle gemakken voorzien wordt en het weer volledig mee kan in de huidige maatschappij."

Afbeelding 11 - Ontwerp voor de voormalige graansilo (bron: buro ir. Herman Sengers, Bergeijk).

4.3 Cultuurhistorische aspecten

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het behoud van de graansilo als waardevol object (zie hoofdstuk 3) een belangrijk pluspunt van het voorliggende ontwerp. De vereiste creativiteit om van een object met beperkte grondoppervlakten een bruikbaar gebouw te maken, is zeker herkenbaar.

Uit cultuurhistorisch oogpunt waren er twee opmerkingen ten aanzien van het eerdere ontwerp. De architect heeft inmiddels zijn ontwerp aangepast naar aanleiding van deze eerdere opmerkingen

¹⁴ www.burosengers.nl

1. materialisatie

De eerdere ontwerptekeningen gaven aan dat de blokken die aan het gebouw zijn gehangen met hout bekleed waren. Dat paste niet goed bij het industriële karakter van het gebouw. Inmiddels is het ontwerp aangepast en is de bekleding vervangen door zink, een materiaal dat qua uitstraling en beter past bij de oorspronkelijke, te behouden industriële karakteristiek van het gebouw.

2. geleding

Het huidige gebouw heeft aan de bovenzijde een duidelijk herkenbaar uitzichtplatform. In het eerdere ontwerp was dit platform vervangen door een opbouw die aansloot bij de verticale verkeerskolom aan de achterzijde. In het aangepaste ontwerp is een meer zelfstandige bovenzijde, overeenkomstig de bestaande vormgeving, aangebracht.

Door de nieuwe functie en de daarbij behorende vormgeving, is het behoud van het gebouw verzekerd en blijft de karakteristiek herkenbaar.

4.4 Bestemmingsplan

De aanwezige cultuurhistorische waarden dienen in het bestemmingsplan vastgelegd te worden. Door in de doeleindenomschrijving "het behoud van de wezenlijke kenmerken van de cultuurhistorisch waardevolle voormalige graansilo" op te nemen, wordt dit aspect mede toetsingskader voor toekomstige vergunningen en dergelijke. Verder dient een sloopregeling in de regels van het bestemmingsplan opgenomen te worden, die de gedeeltelijke sloop van het gebouw aan een omgevingsvergunning bindt.

's-Hertogenbosch, augustus/oktober 2014/juni 2015,

ir. J.J. Cuijpers
architect en stedenbouwkundige
(arch.reg.nr. 1.881109.003 en 2.881109.001)

ACCENT ADVISEURS CULTUURHISTORISCHE VERKENNING

LOCATIE ZANDOERLESEWEG 33 GEMEENTE VELDHOVEN

BIJLAGE 1: GERAADPLEEGDE BRONNEN

Bakker, Wim de, e.a.: Een kadastrale onderneming, 's-Hertogenbosch, 2000.

Lochem-van der Wel, S. en Lochem van, H.: Luchtwachttorens, militair erfgoed uit de Koude Oorlog, Historisch geografisch tijdschrift, vol. 18 (2000), afl. 3, pag. 73-86

RCE e.a.: Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek, Amersfoort, 2009.

Stichting voor Bodemkartering/Rijks Geologische Dienst: Geomorfologische kaart van Nederland, blad 51 Eindhoven, Wageningen/Haarlem, 1977.

Stichting voor Bodemkartering: Bodemkaart van Nederland, blad 51 West, Eindhoven, Wageningen, 1985.

Topografische Dienst: Grote Provincie Atlas 1:25.000, Noord-Brabant Oost, Emmen, 1998.

Uitgeverij Nieuwland: Historische Atlas Noord-Brabant 1905, Tilburg, 2005.

Uitgeverij Nieuwland: Historische Atlas Noord-Brabant 1836-1843, Tilburg, 2008.

www.brabant.nl - cultuurhistorische waardenkaart

www.burosengers.nl

www.watwaswaar.nl

www.molendatabase.org; nr. 1565.

www.wikipedia.nl - luchtwachtposten